

Kan man samla Hela Världen?

av Claes Arnrup

Rubrikens fråga kan absolut besvaras positivt. Så sent som den gångna sommaren, i augusti 2012, blev ett litet antal internationella auktionshus erbjudna en Hela Världen-samling fram till år 2010, komplett till mer än 99 %. Samlaren ifråga hade en mancolista omfattande endast 600 frimärken!

Även om jag känner till några andra entusiaster med stora ambitioner inom detta område, så måste nog detta exempel idag betecknas som mycket extremt och givetvis helt enastående. Däremot är det helt klart att det finns en stor grupp av mycket seriösa samlare av hela världens frimärken, vilka har begränsat sitt samlande tidsmässigt. Bland annat har det blivit mycket populärt att införskaffa ett gammalt förtrycksalbum i god kvalitet från 1800-talets senare del och sedan sätta igång att fylla rutorna med gamla fina frimärken.

Själv har jag ett sådant förtrycksalbum från 1890, vilket faktiskt är det första svensk-tillverkade Hela Världen-albumet med rutor för mer än 10.000 frimärken och helsaksurklipp, vars frankotecken på denna tid ansågs lika samlingsberättigade som själva frimärkena. Det är ett så kallat Lichtenstein-album, framställt av den i Sverige då ledande frimärkshandlaren, som dock är mest känd för att han köpte den gula 3-skillingen för sju kronor av skolpojken Georg Backman på 1880-talet. Mina ambitioner med detta album är långt ifrån i nivå med den i inledningen nämnde samlaren, men med jämna mellanrum fyller jag i en del luckor och albumet går sakta men säkert mot en halvfull nivå. Det är oerhört intressant och lärorikt, inte bara vad

CLAESARNRUP, f. 1947, är grundare av och styrelseordförande i auktionsföretaget Postiljonen AB. Han är vice president i Club de Monte Carlo och medlem i dess exekutiva kommitté. Han är likaså ordförande i ASCAT Grand Prix kommitté, samt ordförande i "Generalerna", en förening för samlare av frimärken från hela världen före år 1900.

gäller den klassiska filatelin utan givetvis också om den tidens geografi och historia inklusive den politiska situationen världen över.

Det finns i Sverige sedan flera år tillbaka till och med en liten förening med sex medlemmar och det klingande namnet "Generalerna" för samlare av hela världens frimärken före år 1900, där jag har det hedersamma uppdraget att vara ordförande. Namnet syftar mindre på den militära statusen, även om några medlemmar har sådan bakgrund, än på det faktum att man för att vinna inträde måste vara generalsamlare, det vill säga samla alla världens frimärken.

Varje medlem har ett gammalt album i fin kvalitet utgivet före år 1900, mer eller mindre fullt med frimärken. Jag skulle gissa att om medlemmarna slog sig ihop och gjorde en gemensam samling skulle den för denna tidsperiod vara komplett till nästan 95%, inklusive helsaksurklipp som många av oss tycker är mycket intressant och roligt.

Internationellt finns det många samlare som idag köper vackra frimärken från 1800-talet och samlar hela världens frimärken under en begränsad tidsperiod. En del verkar

fokusera på stämplade frimärken och andra huvudsakligen på ostämplade.

Min samling 1840 - 1860

Själv samlar jag mer ambitiöst hela världens frimärken från de första 20 åren, alltså 1840-1860 i utsökt stämplad kvalitet. Denna tanke har jag burit med mig sedan mycket långt tillbaka och jag hade därför då och då lagt undan något vackert frimärke oavsett dess ursprung. Mera intensivt började jag bygga denna samling för nästan 20 år sedan. Min grundplåt bestod då av cirka 50 olika prakt- eller lyx-exemplar från varierande länder. Det är denna samling jag här ska berätta mer om.

Urvalet baserar jag på att varianter inte ska ingå och principen är exempelvis för olika vattenmärken att de är medtagna endast om det användes olika papper (vattenmärken) vid olika trycktidpunkter. Samma princip för otandade och tandade frimärken, som båda är med endast om de har olika utgivnings-tidpunkter och därmed är att betrakta som separata utgåvor. Dock kan jag gärna på det ordinarie frimärkets plats visa en variant eller en ovanlig färgnyans förutsatt att det är tillräckligt vackert och att varianten inte är så dominerande att den förändrar det ursprungliga frimärkets egenskaper, exempelvis en helt annan färg. Därför kan man lyckosamt nog säga att den gula 3-skillingen inte försvarar en plats i denna samling. Annars kan jag gärna också välja en sällsynt stämpel. Dock är alltid min högsta prioritet utseendet i kombination med att det är ett felfritt frimärke.

Efter mycket arbete och med hjälp av de stora världskatalogerna, specialkataloger och en hel del annan specialiserad litteratur, inklusive handböcker, har jag definierat litet mer än 900 olika frimärken från 84 olika länder och kolonier, vilka utgivits under de 20 första åren med början av "One Penny Black" från maj 1840 och fram till slutet av 1860. Bland dessa 84 länder och kolonier är de speciella kolonialfrimärken som utgavs av Frankrike med början år 1859 och som användes över hela det franska kolonialväldet inräknade som ett separat land. I nedanstående tabell

finns de under Europa, eftersom frimärkena trycktes i och distribuerades från Frankrike till olika världsdelar.

Frimärksutgivningen 1840-1860 fördelar sig geografiskt enligt följande:

Europa	42 länder 54 %
Amerika	24 länder 26 %
Asien & Stilla havet	11 länder 16 %
Afrika	7 länder 4 %

Hittills har jag lyckats skaffa mer än 800 olika frimärken, det vill säga nästan 90%, och jakten fortsätter.

Det var ju så här man gjorde i frimärks-samlandets begynnelse och det absolut viktigaste var hur många olika frimärken man hade lyckats samla ihop. Jag läste för några år sedan en mycket trevlig jubileumsbok utgiven av Norges Filatelistförbund och skriven av Öyvind Refsnes, "Vil Du bli hjem og se på frimerkene mine?". Här berättar han bland annat om den person som man idag kallar norsk filatelistfader, Jakob Fischer. Han föddes den 24 juni 1850 och öppnade frimärksaffär redan 1877 på Kirkegaten i Kristiania, som Oslo då hette. Han började redan 1860 som skolpojke att samla frimärken tillsammans med sina bröder.

Öyvind förklarar i sin bok att en av bröderna Fischer kom upp i 200 olika frimärken vid denna tidpunkt och detta var minsann inte dåligt, speciellt om man betänker att samlingen till stor del måste ha bestått av första-utgåvor och att det var svårt för dessa pojkar med sin begränsade ekonomi att få tag på ovanliga frimärken, inte minst från avlägsna länder. I alla referat från frimärksutställningar under 1800-talet framgick det tydligt att det enda viktiga var hur många olika frimärken de olika samlarna kunde visa upp.

Liksom dåtidens samlare föredrar jag stämplade frimärken. Emellertid har jag för min samling satt ribban för kvaliteten högre än de flesta gjorde på denna tid och jag accepterar med några speciella undantag endast helt felfria exemplar, men dessutom ska de ha stämpel som vi idag definierar som prakt

eller lyx. I vissa fall är det mycket svårt och ibland till och med omöjligt att skaffa stämplade frimärken, varför jag då nöjt mig med vackra ostämplade exemplar.

Samlingen monterar jag i kronologisk ordning, baserat på landets första utgivningsdag. Därför inleds den naturligtvis med "One Penny Black", som ju inte är särskilt sällsynt, men kanske världens mest berömda frimärke överhuvudtaget. Jag kunde inte motstå frestelsen att i min samling införliva detta exemplar med ett vackert rött Malteserkors vilket bär mina egna initialer i de nedre hörnen.

Låt oss "vandra vidare" i samlingen och se på en del frimärken som av olika skäl är

intressanta för mig eller har en intressant historik, som kanske också kan ha ett mer allmänt intresse.

De tidigaste frimärksländerna

Det första landet att följa efter Storbritannien med denna nya "upppfinning" var Schweiz år 1843, med sina kantonalfrimärken. Här illustreras detta med ett fantastiskt exemplar av den så kallade Baselduvan på ett litet brevstycke med en perfekt placerad datumstämpel och helt klara marginaler runt om. Båda dessa egenskaper är mycket

ovanliga för denna utgåva. Motivet med duvan i relieftryck i kombination med flerfärgstrycket gör att detta av många betraktas som det vackraste klassiska frimärket av alla. Samma år utgav Brasilien sina "oxögon" i tre valörer, varav den högsta i 90 reis.

Detta land blev därmed det första utanför Europa som tog frimärken i bruk.

Brasilien följdes av USA, där man 1845 startade med att ge ut så kallade provisoriska postmästarfrimärken i vissa städer, och fortsatte med nationella frimärken 1847. Här visar jag det enda kända exemplaret av New Yorks postmästarfrimärke på blått papper med full hörnmarginal. Som sig bör är det signerat ACM av postmästaren Alonzo Castle Monson och makulerat med en välplacerad röd fyrkantig New York-stämpel. Det har tidigare tillhört de båda storsamlarna Lapham

och Frelinghuysen. Det är ganska svårt att hitta felfria vackra exemplar av de nationella utgåvorna också av de relativt vanliga frimärkena, men med tålamod går det, vilket här illustreras av ett 1 cent och två 3 cents valörer. De senare från den otandade såväl som från den senare utgivna tandade emissionen.

Efter den spektakulära Mauritius "Post Office-utgåvan" 1847 kom året efter i sta-

den Hamilton i Bermuda en nästan lika spektakulär utgåva av postmästarfrimärken i cirkelformat med valören 1 penny och i färgerna svart och rött. Dessa existerar faktiskt i betydligt färre antal än de extremt värdefulla Mauritiusfrimärkena. De signerades alla av postmästaren B. W. Perot och varje exemplar bär det årtal då det användes, mellan 1848 och 1855.

Först närmare 10 år efter Storbritannien började man att i Europa så smått följa efter med den fullständiga postreformen, vilken innebar frimärksutgåvor i kombination med införandet av enhetsporto, det vill säga ett och samma porto för brev av lägsta vikt-klassen inom hela landet. Först ut var Frankrike på nyårsdagen 1849 med 20 centimes i svart färg för enhetsportot och ett 1 franc frimärke för att lättare kunna frankera dyrare försändelser. Exakt ett halvår senare följde Belgien efter, dock med det undantaget att man faktiskt, trots landets litenhet, behöll två inrikes portosatser baserade på avstånd. För att inte tala om Nederländerna, som utgav tre frimärksvalörer 1852 avsedda för inrikes porton för tre olika distanser.

På 1850-talet hakade mängder av länder på denna nya trend, dock var det få av alla de tyska och italienska staterna som fullföljde postreformen med enhetsporto. Detta av förklarliga skäl eftersom man ofta hade avtal med grannstater, men främst för att det fanns stora postunioner inom det österrikiska imperiet, som involverade många av dessa sta-

ter. En kuriositet är att det land, som gett ut flest frimärken under denna period jag samlat, är Spanien med 55 olika frimärken, nästan tre gånger så många som Storbritannien och under bara hälften så många år, dvs. mellan 1850 och 1860. Spanien gav i början ut en ny serie varje år och med årtalet angivet. Detta antas vara för att man ville begränsa möjligheterna för förfalskare.

Trots detta var det i Spanien som den hittills första kända postförfalskningen gjordes. Redan i april 1850, samma år som de första frimärkena utkom, arresterade polisen en tryckare i Salamanca tillsammans med en medbrottsling för att ha förfalskat 6 cuartos — valören, den som gällde för enhetsportot i Spanien. Alla förfalskningar konfiskerades och förstördes, utom ett enstaka ostämplat exemplar, som användes som bevismaterial vid rättegången. Det har "överlevt" tillsammans med ett polisprotokoll med även äkta frimärken uppklistrade. Detta objekt har under senare år sålts mer än en gång för sju-siffriga belopp i svenska kronor.

Sverige genomförde sin postreform ganska sent och gav inte ut frimärken förrän den 1 juli 1855, samtidigt som det införda enhetsportot bestämdes till 4 skilling banco. Man beslöt sig för att perforera frimärkena och Sverige blev därmed bland de första länderna att ta i bruk denna nya uppfinning för en reguljär utgåva.

Värt att notera, inte minst för den historiskt intresserade, är att Curry Gabriel Treffenberg, en svensk riksdagsman, redan 1823 i riksdagen föreslog att man skulle införa ett speciellt brevpapper med förutbetalt porto i olika valörer. Tyvärr blev det inget resultat av denna motion, annars kunde Sverige kanske blivit först i världen att använda frankotecken för brevbefordran.

Särskilt uppmärksammade utgåvor

Vissa tidiga frimärksutgåvor har blivit särskilt berömda av olika anledningar, ofta pga. små upplagor varför de numera är mycket värdefulla. En del är redan omnämnda ovan, men jag ska fortsätta med några till. "The Hawaiian

"Missionaries" är en av de absolut mest fascinerande. Den utgavs i slutet av 1851 på ett papper som var mycket tunt och sprött, varför nästan alla bevarade exemplar av dessa frimärken är defekta och oftast även reparetrade. Detta är exempel på att man ibland är tvungen att ge avkall på normala kvalitetskrav. Den lägsta valören 2 cents var avsedd för tidningar sända till USA och eftersom behovet av denna valör var ytterst begränsat blev upplagan liten.

Detta frimärke är det mest sällsynta av de fyra olika "Missionaries" och endast känt i ett ostämplat exemplar, likväl som endast ett på brev som kompletteringsvalör. Dessa båda objekt tillhör den absoluta gräddan av filatelistiska världsrariteter. I stämplat skick är endast nio exemplar kända på privata händer och ytterligare fyra i museer. Det avbildade frimärket är det enda kända exemplaret

av denna valör med denna stämpel av korsade balkar och det enda med en fullständig stämpel på frimärket. Det har tidigare ingått i många berömda filatelisters samlingar, bl.a. Ferrarys, Hinds och Burrus.

Samma valör, 2 cents också i blå färg, utkom 1859 i siffertyp med annan utformning. Då infördes också ett lokalporto och detta frimärke var inte tillåtet för användning på post till utlandet. Det är mycket svåröverkomligt i denna kvalitet med en röd lyxstämpel från Honolulu.

Ungefär samtidigt med Hawaiis första frimärken, utgav ön Réunion de två valörerna 15 och 30 centimes, varav den senare var avsedd för inrikes brev upp till 7,5 gram medan den lägre valören var en kompletteringsvalör för brev sända utomlands. Förutom Nya Kaledonien, som avhandlas längre fram, var detta den enda av alla de franska kolonierna, som utgav lokalt tryckta frimärken. Senare användes de generella franska kolonialfrimärkena i hela det franska kolonialväldet. Upplagan på dessa primitiva frimärken var liten och likaledes användandet, varför de är stora sällsyntheter både i ostämplat och stämplat skick. Det avbildade brevstycket

med 30 c. är unikt med diamantformad stämpel från Saint-Denis. Det är också det vackraste kända stämplade exemplaret och har tillhört de båda storsamlarna Ferrary och Boker.

"Oxögonen" från Brasilien, som jag tidigare nämnt, är inte berömda på grund av sällsyntheten utan mest för det säregna utseendet och den tidiga utgivningen. Annorlunda är det med "oxhuvudena" från Rumäniens eller egentligen Moldaviens första utgåva, som inte gavs ut förrän 1858. Deras berömmelse emanerar inte bara från det speciella utseendet utan också från sällsyntheten. Särskilt 81 parale är i både ostämplat och stämplat skick extrema rariteter. Det avbildade frimärket av lägsta valören 27 parale är det vack-

raste av tre kända enstaka exemplar stämplade i Foltitscheni och det kommer från den välkände Rumänienexperten Heimbüchlers samling.

En annan exceptionell utgåva är den första indiska från provinsen Scinde Dawk, som utkom år 1852 och därmed blev de första frimärkena utgivna i Asien. Förutom att de framställdes i dels färglöst och dels blått relieftryck på vitt papper så präglades samma vapenmotiv också på en rund bit röd lack, alla tre i valören $\frac{1}{2}$ anna. Man kanske kan fundera på om de senare "lackades" på kuverten och sedan präglades på något märkligt sätt, men nej då - de präglades i England och skeppades till Indien där man sedan klistrade dem på kuverten. Av naturliga skäl uppstod det lätt sprickor i dessa frimärken. Man bedömer att det existerar mindre än 100 exemplar i lack och att högst 10% av dessa är felfria utan sprickor. Att hitta detta i felfritt skick med en fullständig stämpel är en utmaning. Detta exemplar har en diamantformad

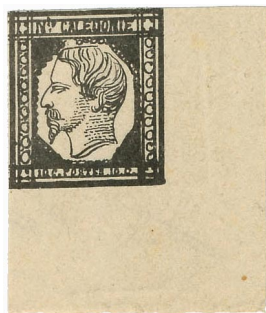

stämpel från Kurachee, i princip komplett med 56 punkter (7×8). Dessutom har det ett typfel i bokstäverna, som enligt den kände Indienexperten Jochen Heddergott förekommer på cirka 10% av upplagan. Han anser också att detta exemplar är ett av de vackraste av alla existerande röda Scinde Dawk.

Sällsynta och värdefulla frimärken väcker alltid ett allmänt intresse, men för den enskilde samlaren som engagerar sig i ett område är det ofta lika spännande med andra parametrar. Inte minst överraskningarna och svårigheterna man kan stöta på i jakten på frimärken eller frimärksobjekt, som man trodde skulle vara ganska lätta att införskaffa.

Frimärken som aldrig stämplades

För mig som samlar stämplade exemplar och vill ha vackra stämplat är det givetvis tråkigt att vissa frimärken inte förekommer stämplade. Exempelvis i franska kolonin Nya Kaledonien uppdrogs åt en infanterisergeant vid namn Triquérat att gravera ett frimärke med Napoleon III, vilket resulterade i ett lokalt producerat 10 centimes frimärke utgivet 1860. Det trycktes i ark om 50 exemplar utan några som helst marginaler mellan de enskilda frimärkena. Inga stämplade exemplar är kända, varför jag fått nöja mig med ett ostämplat hörnexemplar, som dessutom har kvar små delar av kringliggande frimärken.

Att de faktiskt kom till användning bevisas enbart av att det finns ett brev bevarat med ett ganska trasigt märke. Det kunde användas på post inom öarna och var alltså ett enhetsporto för landet. Dessutom var det avsett för utlandsbrev, som då samtidigt för den internationella befordran skulle frankeras med frimärken från New South Wales, vilka avstämplades först vid ankomsten till Sydney. Det är ett sådant brev som finns bevarat. Ögruppen var vid denna tid en fransk fångkoloni, så det var antagligen ett starkt begränsat behov för inrikes postal kommunikation.

I Argentina fanns det flera stater som tidigt gav ut sina egna frimärken. Först ut var Corrientes 1856 och därmed nästan två år före den nationella argentinska utgåvan. I Cordoba utgavs två frimärken 1858 och inga av dessa existerar i stämplat skick. Den högre valören 10 centavos trycktes endast i 80 exemplar och visas här i ett av mycket få existerande marginalexemplar.

Uruguays första utgåva, "Diligencia", användes en hel del, men inga stämplat existerade. Det finns i samlingar och på marknaden många exemplar makulerade med bläckstreck. Dock var det vanligaste att man vid användandet inte makulerade dem alls, varför den välkände experten på Sydamerika, Brian Moorhouse, rådde mig att hellre samla dessa frimärken ostämplat än bläckmakulerade eftersom han anser att det är både tveksamt och svårbevisbart att bläckmakuleringarna är gjorda i rätt tid och därmed autentiska. För denna utgåva är det en ganska stor utmaning enbart att finna exemplar i fräsch färg och med fyra fullständiga marginaler. Jag har lyckats hitta valören 1 real med en liten del av arkmarginalen, vilket är väldigt ovanligt.

Senare utgavs i Uruguay andra vackra utgåvor, fortsättningsvis också med en sol i motivet, men med breda marginaler. Det kom då också efterhand en intressant flora av variationsrika stämplat för att makulera dem och det är betydligt lättare att av dessa hitta vackra exemplar som förgyller en samling.

Frimärken tryckta tätt tillsammans

Placeringen av klichéerna som i den nämnda "Diligencia-utgåvan" leder oss in på ett annat problem för samlare av klassiska utgåvor, nämligen marginalerna på otandade frimärken. Nya Kaledonien, där man inte hade någon marginal alls mellan frimärkena, är exceptionellt men i många länder lämnade man mycket litet utrymme mellan klichéerna i tryckarkanten. Kanske ville man vara sparsam med det ofta ganska fina och därmed kostsamma papper som användes.

Inte alltför långt ifrån våra hemtrakter tryckte fursten av Thurn & Taxis frimärken mycket tätt intill varandra för den postunion där han hade brevbefordringsrätten. Hela 22 olika av dessa frimärken ingår i min samling och i början trodde jag det skulle vara näst intill omöjligt att få tag på alla dessa med fulla marginaler och tillika med vackra stämplat. Dock visade det sig att man ofta stämplat ganska vackert och eftersom de flesta valörerna finns i stora upplagor har jag med tålamod lyckats hitta alla i för mig mer än acceptabel kondition.

Om man betraktar marginalexemplaret av det blå 1 silbergroschen-frimärket, så kan det tyckas vara inklippt i nedre marginalen, men det har vad man i Tyskland kallar lupenrand,

dvs. man behöver ett förstoringsglas för att konstatera att det faktiskt finns marginal hela vägen. Ser man istället på den övre marginalen där det finns en liten del av ett annat frimärke, så förstår man hur små mellanrummen var i plåtuppsättningen och inser då att de andra avbildade frimärkena har blivit så lyckosamt klippta att de fått med sig nästan hela marginalerna på alla fyra sidorna.

Samma sparsamhetsiver tycks ha rätt i den italienska staten Toscana, som också utgav många frimärken och alla trycktes med mycket små kringliggande marginaler. Vissa av dessa är mycket sällsynta och här har jag fortfarande några luckor, men att det går att finna vackra exemplar ser man av dessa två 1 soldo-frimärken från första och andra utgåvan.

Plåtuppsättningen var densamma, men man använde ett papper med ett helt annat vattenmärke. Därför kan man även här vid jämförelse konstatera att det vänstra frimärket från första utgåvan blivit klippt med nästan alla kringliggande marginaler fullt bevarade.

Detta får mig att tänka på ett uttalande, som refererats till mig, gjort av en av de riktigt klassiska storsamlarna från svunnen tid om världens tidiga frimärksutgåvor: "problemet med kvalitet är inte de otandade utgåvorna utan de tandade". Med detta menade han att av otandade frimärken går det alltid att hitta exemplar som av någon anledning har klippts med extrema marginaler och ibland klipps till och med enheter inklusive block ner för att skapa exceptionella enstaka exemplar. Däremot av de tidiga tandade exemplaren får man ta vad man har och kan inte göra något åt det. Produktionen var ofta primitiv och i begynnelsen var tandningsverktygen oprövade, om inte direkt dåliga, vilket resulterade i mycket ojämn tandning,

ofta med korta tänder som följd. Snedcentrering var legio och i kombination med små marginaler ledde det till att perforeringen nästan alltid skar in i märkesbilden på någon sida. Detta är bland annat mycket vanligt på tidiga utgåvor från USA. Erfarenheten från mitt eget samlande bekräftar helt och hållet citatet ovan. Det finns många i och för sig billiga tandade frimärken från denna period som det är näst intill omöjligt att hitta i riktigt vackra exemplar.

Ytterligare exempel på tätt tryckta frimärken är de för de flesta välkända utgåvorna från Buenos Aires 1858 avbildande ett vackert ångfartyg. Dessa har de flesta frimärksamlare sett eftersom det existerar mängder av förfalskningar och nytryck av vilka man ibland även ser exemplar i s.k. skolpojksamlingar, ofta mycket fräscha med breda marginaler. De äkta frimärkena är emellertid mycket svåra att finna med fullständiga marginaler på alla fyra sidorna och många samlare nöjer sig med inklippta exemplar. Dessutom är stämplarna ofta både hårda och fula. Här letar jag fortfarande idogt efter en del andra valörer, som gärna ska motsvara kvaliteten hos detta dos Pesos hörnfrimärke.

Många andra utgåvor världen över trycktes med mycket små marginaler, varför felria frimärken med fulla marginaler ofta är en liten procent av den totala bevarade upplagan. Kan man sedan dessutom hitta perfekta exemplar från arkmarginalen eller ännu hellre från hörnet av arket så är lyckan fullständig.

Det motsatta, det vill säga frimärken tryckta med stora avstånd mellan klichéerna existerar också. Dessa utgåvor gör det möjligt att visa mycket vackra frimärken och de är ofta mycket populära bland specialsamlare, särskilt om det också finns en intressant stämpelflora. Ett exempel är Österrikes för-

sta utgåva, som består av fem ganska billiga frimärken som kan fås med mängder av olika stämplat, varav också många mycket dekorativa. Samma frimärken utgavs också av Lombardiet & Venetien med enda skillnaden att valutan var i centimes i stället för kreuzer. Detta gör variationen och möjligheterna ännu större för specialisten. Några utsökta exemplar från dessa stater visas här.

Ett annat exempel är Portugals första mycket vackra utgåva porträtterande drottning Maria II i profil, vilken trycktes och präglades för hand, varför mycket stora marginaler ofta kan förekomma. För länge sedan hade jag en specialsamling av denna och några efterföljande utgåvor. När jag bestämde mig för att avyttra denna, fanns redan tanken om en hela världen-samling och jag behöll därför det vackraste stämplade exemplaret av varje valör. Lägsta och högsta valörerna 5 och 100 reis visas här i exceptionella exemplar.

Det förstnämnda med sina enormt stora marginaler fann jag faktiskt långt senare på en mindre utställning i Spanien i form av en stor bild på väggen i en handlarmonter. Jag misstänkte att det enbart var en reklamskylt

med ett sedan långt tillbaka sålt frimärke, men till min glädje svarade man att det fanns hemma i kassaskåpet.

Eftersom denne handlare var känd för höga priser och för att mestadels följa katalogpriserna även för normal-exemplar, hade jag onda aningar, men trots den fantastiska kvaliteten erbjöds jag en mind-re rabatt på katalogpriset och slog till direkt. Jag kunde inte motstå frestelsen att byta upp mig i kvalitet, trots att det exemplar jag redan hade var mycket vackert. När man ser de två frimärkena vid sidan om varandra så kan man faktiskt tycka att 100 reis — valören, som i sig är mer sällsynt, är ett litet och nästan "mindervärdigt" exemplar, men jag är faktiskt mycket glad och stolt över detta. Med sin underbara blå lyxstämpel "52" från Porto och med stora och balanserade marginaler runt om är det nog bland det bästa man kan hitta av detta frimärke.

Prisnivån för vackra frimärken

Prisbildningen för prakt- och lyxexemplar förtjänar att behandlas speciellt. Man ska vara medveten om att det av många länders frimärken existerar väldigt litet av det vi i Sverige ger denna beteckning, dvs. med krav på en rättvänd, tydlig och läsbar stämpel på ett felfritt frimärke. Det var inte i många länder som man stämplade lika fint som i Sverige. Här är vi bortskämda med ett jätteutbud av klassiska utgåvor i prakt- och lyxkvalitet. Är man beredd att betala, kan man finna i stort sett allt.

Internationellt börjar man idag att mer och mer ta betalt när man finner dessa speciella exemplar, men under uppbyggnaden av min samling kunde jag ofta köpa extremt

vackra exemplar med hygglig rabatt på katalogpriserna. Man ser fortfarande exempel på detta om man väl finner sådan kvalitet, vilket blir mer och mer sällan, förutom när exceptionella specialsamlingar styckas. Kvalitetsmedvetna samlare världen över får mer och mer upp ögonen för hur extremt sällsynta de riktigt vackra och felfria frimärkena är och man inser att de absolut perfekta exemplaren endast förekommer i enstaka procent, eller egentligen promillen av det totala utbudet och därför ofta förtjänar en mångdubbling av priset. I de flesta länder med otandade klassiska utgåvor har samlarna sedan länge varit vana vid att betala flerdubbelt för frimärken med enormt stora marginaler och nu börjar man också uppskatta frimärken med vad vi kallar prakt- och lyxstämplar.

Ett land som sedan länge skiljer ut sig i detta fall är Canada, där man ofta ser mycket höga priser på välstämplade prakt- och lyxexemplar. Det tog litet tid innan jag insåg detta, men efter att under en tid ha lämnat auktionsbud till min agent på auktioner i USA och Canada med mycket magert resultat, insåg jag att här måste man nog tänka i svensk prisnivå. Efterhand har jag fått tag på nästan alla frimärken från dessa brittiska kolonier i nuvarande Canada och en del av dem är jag mycket nöjd med. Den klassiska "12 pence svart" är jag idag mycket glad att jag för länge

sedan, dock efter 2 års "betänketid", köpte av en brittisk mycket välkänd frimärkshandlare och nära vän. Den har tillhört en känd storsamlare vid namn Granger, som sålde sin samling på auktion i slutet av 1950-talet, och är ett av de absolut bästa existerande exemplaren om man vill ha en mittplacerad stämpel, eller "socked on the nose"

som man säger där. Detta frimärke trycktes i 51.000 exemplar, men på grund av litet behov såldes endast 1.450 exemplar och resten av upplagan förstördes, vilket förklarar dess idag stora sällsynthetsgrad.

Här visar jag några andra exceptionella frimärken från "The Province of Canada", först en otandad ½ penny från andra utgåvan som trycktes på vanligt papper, inte randigt som den första. Detta har tagits av från ett skeppsbrev, som vid ankomsten till Vere i Jamaica har försetts med en vacker stämpel "A78" och det har dessutom en variant från position 72 i arket. Det följs av ett vackert marginalexemplar av 3 pence från samma

utgåva och en ½ penny från efterföljande tandade utgåva med en vacker stämpel "466" från Liverpool i England. Det är ett "svårt" frimärke i sig självt och kommer från en känd storsamlare, Danny Cantor, och är det enda kända exemplaret av denna valör med en utländsk stämpel, varför jag i detta fall har accepterat att det saknar en tand. Jag saknade länge detta frimärke och ratade det här exemplaret en gång pga. den saknade tanden, men när det åter kom upp på auktion något år senare insåg jag att chansen att finna det i bättre kvalitet kanske länge låter vänta på sig.

Nova Scotia och New Brunswick låter jag representeras av 1 shilling-valörerna från deras dekorativa och speciella första utgåvor. Nova Scotia-frimärket är försett med en fantastisk datumstämpel, vilka användes mycket sällan på denna utgåva; i detta fall från

Amherst och perfekt placerad i förhållande till valörsiffrorna och på det sätt man helst vill visa dessa frimärken. Det har tillhört Ferrary och är, vågar jag påstå, det vackraste existerande stämplade exemplaret av detta frimärke. Shillingfrimärket från New Brunswick har den sedvanliga gallerstämpeln med ett nummer, i detta fall "21" från Newcastle. Båda dessa koloniers andra utgåvor med "billiga" frimärken från 1860 vållade mig stort besvär och tycktes omöjliga att få tag på i bra kvalitet, tills en Mr. Boulders sålde sina specialsamlingar på en auktion i San Francisco och jag kunde komma över vackra exemplar av alla som jag då saknade.

Till synes "billiga" frimärken

Som avrundning vill jag gärna berätta om några andra frimärken eller utgåvor i likhet med de senast ovan nämnda, vilka man vid första studium i kataloger och på annat sätt tar för givet att man lätt kan hitta. Bortsett givetvis ifrån att man generellt kan säga att nästan alla frimärken är mer eller mindre svåra att finna i väldigt vackra prakt- och lyx-exemplar.

Inom Europa är ett bra exempel utgåvan från de Joniska öarna 1859 under brittisk överhöghet med tre frimärken i olika färger och utan valörbeteckning. Dessa är mycket vanliga ostämplade och inte heller särskilt

dyrbara i stämplat skick, men att finna dem någorlunda vackra med läsbara och äkta stämplat är mycket svårt. Efter mycket letande har jag lyckats hitta alla tre valörerna i för mig acceptabla exemplar, men jag skulle gärna vilja byta ut dem mot vackrare.

Argentina med dess stater har jag varit inne på tidigare, men när det gäller den första nationella utgåvan från 1858 om tre relativt billiga frimärken, så har jag under årens lopp på auktioner och andra ställen funnit en del mycket vackert stämplade exemplar, bara för att efter närmare undersökning kunna konstatera att stämplatarna oftast är falska.

På Filippinerna utgavs enligt katalogerna år 1858 ett 10 cuartos rosa frimärke med bild av drottning Isabella. Det är mycket vanligt och billigt i ostämplat skick och värderas i katalogerna inte mycket högre stämplat. Emellertid är det näst intill omöjligt att finna det äkta stämplat och endast ett fåtal brev är kända med detta frimärke. Av detta har jag än så länge endast ett ostämplat exemplar och väljer därför att här visa två andra frimärken som är av sådan kvalitet som jag önskar mig.

Det är kanske intressant att veta att de tidiga utgåvorna ofta är hårt och fult stämplade och det finns en hel del bläckmakuleringar som gjorts på restupplagor. Filippi-

nerna var på denna tid en spansk koloni, liksom Spanska Antillerna, inkluderande Cuba. Värt att notera är att Filippinerna på den tiden ingick i samma postområde som dessa kolonier och administrerades från huvudpostkontoret i Havanna. Tala om vidsträckt postdistrikt!

Första utgåvan från Liberia är mycket intressant och spännande. Den vållade mig mycket bekymmer på flera sätt och jag införskaffade efter lång tid några ostämplade exemplar bara för att ha dem representerade.

Dock löste det sig när jag med nöd och näppe fann för mig acceptabla exemplar av alla tre valörerna i en stor och mycket avancerad samling. Jag vill gärna visa dem här med den blå 12 cents valören i två exemplar, dels stämplad och dels med ett "m" för Monrovia

i blåck. Jag har ännu inte bestämt vilket jag vill använda i samlingen, det lutar åt det med blåck, då jag tycker det är trevligt med variation i makuleringarna.

Redan när jag skulle bestämma den kronologiska ordningen förorsakade denna utgåva mig problem, eftersom det var väldigt svårt att finna uppgifter om exakt utgivningsdatum förutom att året var 1860. Efter mycket frågande och grävande kom jag fram till oktober månad 1860, tills det publicerades en artikel av John Sacher i Royal Philatelic Societys tidskrift i juni 2010, som visade ett brev från januari 1860. Notabelt är också att dessa valörer i 6, 12 och 24 cents inte motsvarade något inrikes porto, utan så långt jag hittills kunnat konstatera endast motsvarade portosatserna för brev till England och Frankrike. Kanske var det dit de flesta breven gick?

Som en fortsättning på avdelningen "billigt men svåröverkomligt" är det intressant att färdas så långt bort man kan och betrakta utgivningen "down under". De australiensiska staterna eller kolonierna som man också kallar dem, var mycket aktiva i sin frimärksutgivning och när frimärksbeställningarna

från England tog för lång tid att expediera eller anlända, producerade man sina egna utgåvor. Dessa var ibland ganska primitivt utförda och man experimenterade tidigt med olika former av perforeringar, också på redan tryckta ark i form av restupplagor, såväl som på enstaka ark, perforerade för hand av posttjänstemän.

På detta område kan man verkligen tala om att jag "efter mycken möda och stort besvär" har definierat 99 olika frimärken från de sex australiensiska kolonierna som bör ingå i denna samling. Detta har gjorts med hänsynstagande till vilka perforerade frimärken som bör betecknas som varianter och vilka som är egna utgåvor. Gränsdragningen för hur man ska klassificera dem är ofta hårfin. Därför kan efter närmare studier och upptäckter antalet frimärken för min samling ändra sig något, både upp och ned, men det blir nog ändå mycket marginellt. Jag saknar fortfarande en hel del av dessa frimärken, varav de flesta "billiga". För många av dessa utgåvor bekräftas verkligen det tidigare nämnda uttalandet om att det är de tandade frimärkena som är svårast att finna i toppkvalitet.

Jag visar här ett litet urval vackra frimärken från dessa kolonier otandade med bland annat ett enormt stort exemplar av Tasmaniens första frimärke med en välplacerad nummerstämpel 44 från New Norfolk. Det har tillhört den kände storsamlaren konsul Weinberger. Den vackra blåa "Svanen" från Western Australia i en sällsynt djupblå nyans och vackert stämpad "3" i Perth har faktiskt tillhört den kände svenske storsamlaren Sven-Erik Beckeman, som hade en utsökt liten samling från denna avlägsna koloni. Jag vill gärna också visa att det trots allt går att hitta tandade praktexemplar.

Dessa bekräftar hur primitiva de tidiga perforeringsverktygen var i dessa kolonier samt problemen med centrereringen hos de ofta tätt tillsammans tryckta frimärkena.

Avslutningsvis är det sista landet i min samling ön S:t Lucia, som 18 december 1860 gav ut en liten serie om tre tandade frimärken i olika färger och utan valörbeteckning. De är inte ovanliga, men svåra att finna riktigt vackra. Hittills har jag bara funnit dem med stämpeln "A11" som användes i Castries.

